והתניא א)כיוצא בו א"ר יוסי א] ב)והבאים מהשבי בני הגולה הקריבו עולות פרים ב] (בני בקר) שנים עשר אילים תשעים ג] ג)ותשעה כבשים שבעים ושבעה (א) שעירי חטאת שנים עשר הכל עולה לה' וחטאת מי קרבה עולה אמר רבא כי מה עולה אינה נאכלת אף חטאת אינה נאכלת שהיה רבי יוסי אומר על עבודה זרה הביאום ואמר רב יהודה אמר שמואל על עבודה זרה שעשו בימי צדקיהו קא סלקא דעתין למאן דאית ליה חטאת צבור שנתכפרו בעליה מתה אית ליה נמי חטאת צבור שמתו בעליה מתה ד] והא הכא דאיכא דמתו בעליה וקא קרבה אמר רב פפא אפילו למאן דאמר חטאת צבור שכפרו בעליה מתה חטאת צבור שמתו בעליה אינה מתה ה)לפי שאין הצבור מתים מנא ליה לרב פפא הא ו] אי נימא משום דכתיב ²תחת אבותך יהיו בניך אי הכי אפי' יחיד נמי אלא היינו טעמא שאין הציבור מתים (ב) משעירי רגלים וראשי חדשים דאמר רחמנא אייתינהו ו)מתרומת הלשכה ודלמא מתו מרייהו דהני זוזי אלא לאו ש"מ אין הצבור מתים ז] ואיבעית אימא כי אקרבינהו להני חטאות אחיי אקרבינהו דכתיב ³ורבים מהכהנים (ג) הלוים וראשי האבות הזקנים אשר ראו את הבית הראשון ביסדו זה הבית ח] בוכים בקול גדול ורבים בתרועה ט] ודלמא הנך מיעוטא לא מצית אמרת דכתיב ⁴(ולא הכירו העם בתרועה ושמחה) לקול בכי העם והיכי מקרבי להו והרי מזידין הוו אמר רבי יוחנן הוראת שעה היתה הכי נמי מסתברא דאי לא תימא הכי בשלמא פרים ושעירי' כנגד שנים עשר שבטים [א] אלא (ד) י] כבשים כנגד מי אלא הוראת שעה היתה: ז)תנן התם ח)משמת יוסף בן יועזר איש צרידה ויוסף בן יוחנן איש ירושלים בטלו האשכולות יא] ט)איש שהכל בו י)ואמר רב יהודה אמר שמואל כ)כל אשכולות שעמדו להן לישראל מימות משה עד שמת יוסף בן יועזר היו למדין תורה כמשה רבינו מכאן ואילך לא היו למדין תורה כמשה רבינו והאמר רב יהודה אמר שמואל ל)שלשת אלפים הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה דאישתכח יב] להו אישתכח והגמירין להו הוו גמירי כמשה רבינו יג] והא תניא משמת משה אם רבו מטמאין טמאו אם רבו טהורין טיהרו יד] ליבא דאימעיט מיגמר הוו גמירי להו כמשה רבינו במתניתא תנא מ)כל אשכולות שעמדו לישראל מימות משה עד שמת יוסף בן יועזר איש צרידה לא היה בהם שום דופי מכאן ואילך היה בהן שום דופי נ)והתניא מעשה בחסיד אחד שהיה גונח מלבו ושאלו לרופאים ואמרו אין לו תקנה עד שיינק חלב טו] רותח שחרית והביאו עז וקשרו לו בכרעי מיטתו והיה יונק ממנה חלב למחר נכנסו חביריו לבקרו כיון שראו העז אמרו ליסטים מזויין בתוך ביתו ואנו נכנסים לבקרו טז] ישבו ובדקו ולא מצאו בו עון אלא של אותה העז בלבד ואף הוא בשעת מיתתו אמר יודע אני בעצמי שאין בי עון אלא של אותה העז בלבד שעברתי על דברי חבירי שהרי אמרו חכמים ס)אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל וקי"ל ע)כל היכא דאמר מעשה בחסיד אחד או ר' יהודה בן בבא או ר' יהודה בר אילעאי ורבנן בתר יוסף בן יועזר איש צרידה דרי דרי הוו אמר

כיוצא בו. לא איתפרש היכא קאי: **וחטאת מי קרבה עולה.** דכתיב (ה) ושעירי חטאת שנים עשר הכל עולה: **ואף אותה חטאת אינה נאכלת שהיה רבי יוסי אומר.** יז] שעיר של עבודה זרה הביאום כנגד שנים עשר שבטים יח] שעבדו עבודה זרה בימי צדקיהו וציבור (ו) שמביאין שעיר לחטאת דכתיב בשלח לך אנשים גבי עבודה זרה [במדבר טו] ועשו כל העדה פר לעולה וגו' ושעיר עזים אחד לחטאת וגו' ואותן שעירין נשרפין הן מחוץ למחנה כפר העלם דבר והן שעירין הנשרפין כדאמרינן באיזהו מקומן (זבחים דף מז.) ובמנחות בהקומץ רבה (דף כ.) נפקא לן פ)(דהכא) מהאי קרא דכתיב גבי פר העלם דבר ועשה לפר וגו' כאשר עשה וגו'צ) והכי תניא ק) ועשה כאשר עשה מה ת"ל לכפול בהזיות כו' וסיפא דברייתא החטאת לרבות שעירי עבודה זרה לידון כפר העלם דבר: **וקא קרבה.** אע"ג דמתו הבעלים באותן ע' שנה שהיו בבבל: **יהיו בניך.** כלומר דבנים הוו במקומן ומשו"ה קרבה חטאתן: **היינו טעמא שאין הציבור מתים.** שאין דין חטאת שמתו בעליה בציבור משעירי מוספי הרגלים וראשי חדשים (ז) יט] חטאות נינהו ואמר רחמנא לייתינהו מתרומת הלשכה משקלים הבאין באדר ואע"ג דאיכא למימר דלמא מתו מרייהו דהנך זוזי קצת מאותן שהביאו השקלים מתו קודם הרגלים ונמצא שמקריבין חטאת שמתו בעליה שהרי יש להן חלק בהן: **כי אקרבינהו.** להנך שעירי עבודה זרה בימי עזרא: **אחיי אקרבינהו.** על אותן שהיו עדיין חיין מן העובדים עבודה זרה בימי צדקיהו כ]: **ורבים בתרועה.** אותן שלא ראו את הבית הראשון היו עכשיו מריעין ושמחין: **ודילמא הנך.** שחיין עדיין מיעוטא דישראל הוו ואמיעוטא לא מקרבין כמרובין אלא כיחידים כל א' ואחד שעירה ומדאקריב (ח) שעירים שעיר לכל שבט כמרובים ודאי אקמאי דמתו סמיך ושמע מינה דאין חטאת ציבור מתה: **לקול בכי העם.** אלמא רבים היו הבוכים על המריעים כא] ובוכים היו מן הראשונים: **הא מזידין היו.** בימי צדקיהו: **ה"נ מסתברא.** דהוראת שעה היתה: **בשלמא פרים שנים עשר.** לעולה ושנים עשר שעירים לחטאת: **כנגד י"ב שבטים.** דוהו קרבן ציבור בעבודה זרה פר לעולה ושעיר לחטאת בפרשת שלח לך: **שהכל בו.** תורה יראת חטא וגמילות חסדים: **דאישתכח אישתכח.** אותן שנשתכחו כב]: **ודגמירי.** אותן שלא שכחו הוו גמירי להו כמשה: **ליבא דאימעוט.** הלב נתמעט כג] ולא היו יודעין להחזיר אותן ששכחו מתוך פלפול הלכה היאך ר)(הלכה) והיו חלוקין בהן והלכו אחר המרובין: **מגמר.** לאותן שלא נשתכחו הוו גמירי להו כמשה: **דופי.** קס"ד דופי של חטא לא היה באשכולות שעמדו פרנסים כד] של ש) ישראל: **גונח.** פלנייי"ט בלע"ז צועק מכאב לבו כמו גנוחי גנח באימיה דסיסרא (שופטים ה בתרגום): **ליסטים מזויין.** בהמה דקה אין יכולים לשומרה והולכת ורועה בשדות אחרים: **ורבנן.** והנך רבנן ר' יהודה בר אילעאי ורבי יהודה בן בבא: **בתר יוסף בן יועזר דרי דרי הוו.** כלומר אחר יוסף בן יועזר הוו אלו לאחר דורות הרבה וקתני דלא מצאו בהן עון אלמא לא היה בהן דופי:

דופי

כיוצא בו אמר ר' יוסי. פרש"י לא איתפרש היכא קאי (ט) כה] הכי תניא בת"כ על הא דדריש האי קרא ק)דכתיב גבי כו] [עולה ויורד] (ויקרא ה) ואת השני יעשה עולה מה עולה אינה נאכלת אף חטאת זו אינה נאכלת ועלה מיתניא היא: **על** עבודה זרה שעשו בימי צדקיהו. ואתיא (י) כמ"ד כז] דאית ליה ציבור בעבודה זרה כל שבט ושבט מייתו פר ושעיר ואמטו להכי הביאו שעירי חטאת שנים עשר לשנים עשר שבטים(כ): ר)**והא** הבאכח] **דאיכא** מתו בעליה וקרבה. והקשה הרשב"א מה ענין זה למתו בעליה דכולי הש"ס דמיירי שהפריש החטאת ומתו בעליה אחר כך אבל הכא הרי לא הפרישו שום דבר כט] ואומר רבינו נתנאל דאי בלא הפרישו אתי להקריב אלמא יש כפרה למתים וא"כ כל שכן היכא שהפריש ואח"כ מתו בעליה דראוי להקריב וכן משמע בפ"ק דהוריות (דף ו.) דאמר והא ש)אית כפרה למתים דמייתא להא שמעתא דהכא משמע דאי יש כפרה למתים על הבנים להקריב בשבילם וכ"ש אם הפרים ואח"כ מתו דעל הבנים להקריבן: **וקא** קרבה. וא"ת תיקשה נמי למ"ד תרעה להקריב ליכא מ"ד וי"ל דודאי כיון דלא אזיל למיתה אפי' לאקרובי נמי ראוי וכן מצינו פרק הוציאו לו (יומא דף נ.) גבי הא דאמר כפר ואפילו בדמו ופריך עלה והא חטאת שמתו בעליה היא ומשני כיון דעל כפרת ציבור נמי אתי לאו מתו בעליה היא ל] אלמא היכא דלא אזיל למיתה אפי' להקרבה נמי הוא ראוי(ל): **קא** סלקא לא]דעתך דמאן דאית ליה חטאת שביפרו בעליה מתה אית ליה נמי חטאת שמתו בעליה מתה. ת)וא"ת תיקשי למתני' דהא ליכא מאן דפליג דחטאת שמתו בעליה ביחיד דברים אמורים ולא בציבור ואפי' הכי בכפרו בעליה פליגי וי"ל דלא דמי דמתני' פשיטא ליה דחטאת שמתו בעליה ליתא בציבור היינו כשמתו כל הבעלים ולא נשאר בהן אחד אבל הכא ס"ד דעדיין מקצת הבעלים קיימין ומש"ה קאמר דקרבה: **ליבא** דאימעיט. שלא היה להם לב להחזיר שכחתם ונהא נחלקו: **מיגמר** הוו גמירי. מה שנשתייר להם שלא שכחו הוו גמירי בדוקיא כמשה:

עין משפט
נר מצוה

כב א מיי' פ"ד מהל' פסה"מ הלכה א:
כג ב מיי' פ"ד מהלכות שקלים הל' א:
ג [מיי' פ"ה מהל' נזקי ממון הל' ג טוש"ע ח"מ סימן תט סעיף א]:

◆

תורה אור השלם

1. הבאים מהשבי בני הגולה הקריבו עלות לאלהי ישראל פרים שנים עשר על כל ישראל אילים תשעים וששה כבשים שבעים ושבעה צפירי חטאת שנים עשר הכל עולה לה': עזרא ח לה
2. תחת אבתיך יהיו בניך תשיתמו לשרים בכל הארץ: תהלים מה יז
3. ורבים מהכהנים והלוים וראשי האבות הזקנים אשר ראו את הבית הראשון ביסדו זה הבית בעיניהם בכים בקול גדול ורבים בתרועה בשמחה להרים קול: עזרא ג יב
4. ואין העם מכירים קול תרועת השמחה לקול בכי העם כי העם מריעים תרועה גדולה והקול נשמע עד למרחוק: עזרא ג יג

◆

מוסף רש"י

אף חטאת אינה נאכלת. חטאת דהקריבו לא נאכלת לפי שהיו שעירין של [illegible] הנשרפין, לפי שהכניסו דמן לפני ולפנים כדכתיב וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקדש, כדתנן (זבחים מז.) פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין, דהיינו שעירי ע"ז דלעיל (המפרש הוריות ו.). בטלו האשכולות. מפרש בגמרא שהכל בהן, עד יוחנן לא היה מחלוקת בחכמי ישראל אלא היו אומרים דבר מניתן למשה מפיו וכן הראשונים שנחלקו בסמיכת קרבנות ביום טוב, כחגיגה (טז:) ונהיה היה מחלוקת ראשון בימיהם בישראל בדברי תורה (סוטה מז:). איש שהכל בו. תורה וחכמה ולא דופי וגבהות ומחלוקת (שם מז:). גונח. פלנידי"א, צועק מפני כאב הלב לא היה יכול להשיב ליתו (ב"ק פ.). לסטים מזויין. ליפה בשדות אחרים וגוזל את הרבים (שם). אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל. מפני ישוב ארץ ישראל שמבעיר את השדות וכל שדות ארץ ישראל שמתן לישראל (שם עט:).

◆

שיטה מקובצת

א] יוסי הבאים מהשבי: ב] תיבות בני בקר נמחק: ג] תשעים וששה כבשים שבעים ושבעה צפירי חטאת: ד] והא הכא (תיבת דאיכא נמחק) דמתו בעליה וקרבה משמע אבל אי הוה סבר אינה מתה ניחא וכן למאי דמסיק אין מתה בצבור וקשה דמ"מ קשה נהי דאינה מתה מ"מ תרעה אע"ל דלמ"ד כו' וא"ת תיקשי למתני' דר"י דאית ליה נתכפרו דצבור מתה ובמתה דצבור לא פליג כדמשמע מתניתין דאמר ר"ש מה מצינו כו' משמע דבהנהו כו' לא פליג ר"י ואפ"ה פליג בנתכפרו דצבור וי"ל דודאי היכא דלא מתו כל הבעלים לא פליג ר"י אבל היכא דמתו כל הבעלים כגון הכא דמסתמא מתו כל אותם שהיו בימי צדקיה והוה ס"ד למאן דאית ליה דנתכפרו מתה בצבור כמו כן מתו כל הבעלים תמות בצבור ומסיק רב פפא דאפי' למ"ד כו' אפי' מתו כל הצבור לפי שאין צבור מתים כלומר אפי' מתו כולם אין להם תורת מתה וכן משמע הסוגיא דהכי פירושא מדבעיא מנלן לרב פפא הא כו'. תוס' אחרות: ה] הא. גליון ואע"ג דברייתא היא לקמן בעי מנלן מקרא: ו] מתים ס"א אלא דיוקא דרב פפא משעירי רגלים כו' אלא לאו ש"מ חטאת שמתו בעליה קריבה בצבור ודלמא שאני שעיר דר"ח דקא איתיה לרוב צבור כיון בימי עזרא נמי הכי הוה דכתיב ורבים מהכהנים וגו' ודילמא מיעוטא הוו לא מצית אמרת דכתיב ורבים וכו': ז] הבית בעיניהם: ח] בתרועה וגו' ודלמא הנך מיעוטא הוו לא מצית אמרת דכתיב ואין העם מכירין קול תרועת השמחה לקול בכי: ט] אלא אילים תשעים וששה וכבשים שבעים ושבעה כנגד: י] היתה ה"נ הוראת שעה היתה: יא] האשכולות מאי אשכולות אמר רב יהודה איש שהכל בו. גליון פי' הקונטרס תורה ויראת חטא כו' וקשה דהוי בימי שפוט השופטים דור ששפטו שופטיהם טול קורה [illegible] נמחק: יב] דאישתכח אישתכח [illegible]: יג] והא תניא משמת משה כו' אלמא מ"ד אחר מטרת משה היה מחלוקת אלא לא הוו גמירי כמשה דאלו הוו גמירי היה להם לברין שמועתם אליבא דהלכה ולא לחלוק. פי' מתוס': יד] טיהרו ס"א במאי דאישתכח רבו מטהרין במאי דהוו גמירי כו' ליבא דאימעיט כלומר מה שהיו חולקים בהלכות שנשתכחו דבוה ודאי לא הוי לב לכוון כמשה פי' מתוס': טו] חלב עז רותח משחרית לשחרית והביאו עז וקשרו לו כו' חלב שחרית נכנסו: טז] לבקרו מיד הניחו ויצאו כשחה ישבו: יז] אומר שעירים י"ב של: יח] שבטים שהיו בימי צדקיה שעבדו עבודה זרה כו' ובצבור בעבודה זרה מביאין שעיר: יט] דחטאות נינהו: כ] צדקיהו דכתיב ורבים וגו' אלא שעדיין היו חיים מאותן של בית ראשון שבימי צדקיהו הס"ד: כא] המריעים והבוכים היו: כב] שנשתכחו שכחו הס"ד: כג] נתמעט ס"א וכשמעשה בא לפניהם לטהר או לטמא לא היו יודעין ללמוד מתוך משנתם או לסבור בדדמי מילתא למילתא ובסברא היו חולקים זה עם זה זה מטמא וזה מטהר אבל המשנה והלכה היו יודעים כמשה רבינו על עיקריה מיגמר כו': כד] על ישראל נ"ל (והוא לשון רש"י): כה] קאי והיא שנויה בת"כ בפרשת פר העלם דבר והכי תני לעיל מיניה ופר שני בן בקר תקח לחטאת גבי לוים כתיב מה ת"ל שני אם ללמד שהם שנים הרי כבר נאמר ועשית את האחד חטאת ואת האחד עולה אלא מה תלמוד לומר שני לומר לך מה (חטאת) עולה אינה נאכלת אף חטאת זו אינה נאכלת פי' אותו חטאת לא נאכל שהיתה מילואים כיוצא בו אמר רבי יוסי פי' שנקראה חטאת עולה לומר שאינו נאכל ולהקיש לעולה (תיבת תניא נמחק) וכן היא שנויה בהדיא בהוריות בספ"ק (דף ה ע"ב) על כו': כו] גבי לוים תיבות עולה ויורד ל"ש (נמחק): כז] כמ"ד בהוריות דכל שבט איקרי קהל לעבודה זרה: כח] הכא דמתו בעלים תיבת דאיכא נמחק: כט] ובר ואימא דבהנהו לא נשנית ההלכה ואומר: ל] היא ומאי משני מ"מ רעיה בעי אלמא: לא] סלקא דעתין אית ך' נמחק:

מסורת הש"ס

א) הוריות ו., ב) נ"ל ושפה, ג) [לקמן טז.], ד) בעירובים, ה) [נ"ל ואין העם מכירים קול תרועת השמחה], ו) סוטה מז., ז) [סוטה מז: ע"ש], ח) [נ"ל אמר], ט) [לקמן טז.], י) [תוספתא ב"ק פ"ח ה"ז], כ) ב"ק פ., ל) תוספתא דשביעית פג) [ודב"ק פ"ח ה"ד] [ב"ק פט: תענית כג.], מ) [ב"ק קג:], נ) נ"ק מ"ז, ס) [ויקרא ד], ע) [תו"כ ויקרא דחובה פרק יג], פ) נ"ק מ"ז, צ) נ"ל צב. ק) גי' נ"ק דכתיב גבי לוים ופר השני תקח לחטאת שני לעולה מה עולה כו' וברייתא זו הובא בהוריות דף ה ע"ב, ר) [ועי' בהוריות ו. דמסיק דלתי כר"ש דהמטו והדר מטלו עד תריסר זימנין ומלוה לייבש ומלאתי במהרש"א בהוריות ד"ה נמלה כיולא בו וכו' תמה אתוס' דהכא], ש) והא הכא דאיכא דמתו בעלים. נ"ק, ת) אין כפרה למתים דמייתי על זה. נ"ק, א) וא"ת כיון דקס"ד דמאן כ"ל והד"א. נ"ק, ב) א"כ תקשי. נ"ק.

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' שבעים ושבעה צפירי חטאת: (ב) שם שאין הציבור מתים דגמרינן משעירי: (ג) שם מהכהנים והלוים: (ד) שם אלא אלים וכבשים כנגד מי אלא הוראה: (ה) רש"י ד"ה וחטאת וכו' דכתיב וצפירי חטאת: (ו) ד"ה ואף אותה וכו' וליבור מביאין פר ושעיר לחטאת וכו' והן שעירין: (ז) ד"ה היינו וכו' דחטאות: (ח) ד"ה ודילמא וכו' ומדאקריב י"ב שעירים: (ט) תוס' ד"ה כיוצא וכו' היכא קאי תימה והא תניא בת"כ על יוסי' דכתיב גבי לוים ואת השני יעשה עולה נ"ל והכי איתא בסוף פ"ק דהוריות דף ו' להדיא כיולא בו על חטאת לוים ע"ש: (י) ד"ה על עבודה זרה וכו' ואתיא כמאן דאמר נ"ב עי' הסוגיא דספ"ק דהוריות איתא שם להדיא אפי' כר' מאיר דס"ד מביאין ולא ליבור משכחת לה י"ב כגון דחטאו והודו וחטאו עד תריסר זימנין ע"ש:

◆

גליון הש"ס

גמ' כל אשכולות. עי' ב"ב דף טו ע"ב תוס' ד"ה דור:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' אלא כבשים כו'. ולא פריך מאלים כיון שהיו נדבה י"ל שהקריבו שמונה לכל שבט אבל בכבשים אין המספר מכוון (עי' בהוריות ובהגהות הב"ח כאן):

◆

לעזי רש"י

פלנייי"ט [פלניאנ"ט]. גונח.

◆

רבינו גרשום

אף חטאת אינה נאכלת שעל ע"ז הביאום. והוו שעירים הנשרפים: והא הכא דמתו בעלים. דורו של צדקיהו וקא קרבה וקשיא לר' יהודה: אמר רב פפא אפילו [למאן דאמר חטאת שנתכפרו] כו'. וליכא למירק הא מיהא לפי שאין דין מתה בצבור ולא קשיא לר' יהודה: [אי נימא משום דכתיב תחת אבותיך יהיה בניך. דהבן במקום האב הוא ולא הוי כמת: אי הכי אפי' ביחיד נמי. נימא דבן במקום אב קאי ולא ליהוי חטאת שמתו בעליה]: דקאמר רחמנא לאייתויה מתרומת הלשכה דכתב זאת [עולת] (תורת) חדש בחדשו חדש והבא קרבן מתרומה חדשה: [ודילמא מתו להו כן מרייהו. דהני זוזי אלא ש"מ דאין דין מיתה בצבור]: ואיבעית אימא כי אקרבינהו להני חטאות. דשעירי עבודה זרה אחיי דאישתייר מההוא דרא אקרבינהו דלא הוי חטאת שמתו בעליה והא נמי דקא ילפת משעיר דר"ח ודילמא שאני שעיר ר"ח דהא איתיה לרוב צבור דקיימי; דאקדישו הנהו זוזי ובימי עזרא נמי הוה עדיין רוב צבור של דורו של צדקיהו קיימין. [והיכי מקרבי קרבן לעבודה זרה והא מזידין הוו]: הוראת שעה היתה: לפנים משורת הדין: היו למידין תורה. בדקדוק כמשה: אם רבו מטהרין. [טיהרו] אלמא לא בריר להו כמשה: מאי דאישתכח. בימי אבלו קאמר אם רבו מטהרין טיהרו, ל"א הני מילי ליבא דאימעיט היינו נמי בהלכות שנשתכחו בימי אבלו דמשה: ורבנן (אמר) ר' יהודה בר אילעאי (ואמר) [או] רבי יהודה בן בבא (וקאמר) דהוו דרי דרי בתר יוסי בן יועזר ולא נמצא בהן שום דופי:

א) נראה דצ"ל וי"ל דודאי כיון וכו' והס"ד ואח"כ מה"ד קס"ד, וא"ת תקשי וכו':